

Preek Matteus 25: 14-30

Broeders en zusters, gemeente van onze Here Jezus,

Het eerste waar je aan denkt bij die overbekende gelijkenis van de talenten is dat we vooral de handen uit de mouwen moeten steken. Aan de slag, help mee, maak werk van je geloof, bouw mee aan de gemeente. Zet je talenten in. Want daar gaat het toch over in deze gelijkenis, talenten, nou dan..... Laten we er serieus werk van maken. Geen genoeg nemen met een zesje, we gaan voor een acht.

Tja en wie niet meedoet heeft geen best vooruitzicht. Kijk maar naar die luie slaaf, geweest en tandengeknars, daar loopt zijn luiheid op uit.

Als we zo met deze tekst omgaan dan halen we voor dat we het weten weer die leer van de goede werken binnen, waar we bij de Reformatie zo uitdrukkelijk afstand van hebben genomen. Onze redding is door geloof alleen, door genade alleen, door Christus alleen, het zijn niet onze werken die ons redden, het is Christus die ons redt. Dat is het uitgangspunt. Ook als we nadenken over de betekenis van deze gelijkenis.

Voordat we gaan kijken naar de inhoud van de gelijkenis is het verstandig om eerst even naar de situatie te kijken waarin Jezus deze gelijkenis vertelt.

Als jullie een bijbel bij je hebben dan is het goed om even mee terug te bladeren.

Want Jezus vertelt deze gelijkenis in een betoog dat al begint in Matt. 24. Jezus heeft in Matt. 23 z'n laatste toespraak gehouden in Jeruzalem. In die toespraak heeft Hij de schriftgeleerden en Farizeeën blinde wegwijzers en huichelaars genoemd. Na deze stevige toespraak heeft Jezus Jeruzalem verlaten met de woorden *'Ik verzeker jullie: vanaf nu zullen jullie Mij niet meer zien, tot de tijd dat je zult zeggen: Gezegend Hij die komt in de naam van de Heer'*. Jezus heeft demonstratief afstand genomen van de tempel en van Jeruzalem. Niet voor altijd trouwens. Er is een goddelijk 'totdat'. Er komt een dag dat Israel z'n Messias zal begroeten *'Gezegend Hij die komt in de naam van de Heer'*. Maar die gebeurtenis ligt ook nu nog in de toekomst verborgen.

Jezus gaat naar de Olijfberg, net buiten Jeruzalem. De plaats waar Hij over enkele weken ten hemel zal varen, de plaats ook waar volgens de profeet Zacharia de voeten van de Messias zullen staan als Hij terugkomt.

En daar, zittend op de Olijfberg, met het uitzicht op het tempelplein van Jeruzalem begint Jezus zijn laatste toespraak te houden, twee dagen voordat Hij

gevangengenomen en gekruisigd zal worden. Een toespraak die heel Matt. 24 en 25 beslaat. Jezus' toespraak bevat vooral onderwijs over de wederkomst van Christus en het oordeel. En om z'n boodschap te verduidelijken vertelt Jezus drie gelijkenissen. De eerste gelijkenis gaat over een heer die naar het buitenland vertrekt en zijn huishouden toevertrouwt aan een slaaf. Als de heer weg is begint die slaaf zijn medeslaven te slaan en hij gaat zich te buiten aan zuip- en vreetpartijen. Deze slaaf leeft dus totaal niet met de verwachting dat z'n heer terugkeert. Hij leeft bij de dag. De komst van zijn heer overvalt hem dan ook totaal. De heer komt terug op een moment dat hij het niet verwacht.

De tweede gelijkenis van Jezus gaat over de vijf wijze en vijf onverstandige bruidsmisjes. Waarschijnlijk kennen jullie het verhaal. Als de komst van de bruidegom uitblijft blijken de onverstandige meisjes totaal geen olie in hun lampen te hebben. En terwijl de vijf onverstandige meisjes olie gaan kopen komt de bruidegom terug. De wijze meisjes gaan mee de bruiloftszaal in, de onverstandige meisjes komen voor een dichte deur bij het bruiloftsfeest. De onverstandige meisjes hadden blijkbaar de bruidegom al eerder verwacht en toen hij uitbleef bleken ze onvoorbereid.

Na deze twee gelijkenissen, waar in de eerste gelijkenis niet gerekend werd met de terugkomst van de heer, en in de tweede gelijkenis de bruidegom al eerder werd verwacht volgt de gelijkenis van de talenten.

Een man gaat op reis naar het buitenland en roept zijn dienaren bij zich. Hij geeft hen zijn bezit in beheer. We mogen aannemen dat Jezus het hier over zichzelf heeft. Zijn vertrek naar de hemel is aanstaande. Dit is z'n laatste toespraak voordat Hij gevangen genomen zal gaan worden. De heer vertrouwt zijn bezit toe aan zijn dienaren. De één vijf talent, de ander twee, en nog een ander één talent. Nu hebben wij de neiging om bij deze gelijkenis meteen aan onze gaven en talenten te denken. Gaven en talenten die we niet moeten begraven, maar waar we mee moeten werken. Maar dat zegt de tekst niet. De talenten waar de tekst het over heeft was een munteenheid in de oudheid. Eén talent was ongeveer 6000 schelling waard. Een schelling is het dagloon van een arbeider. Eén talent is dus 6000 dagen werken. Voor de beeldvorming. Jan modaal verdient ongeveer 85 euro netto per dag. $85 \times 6000 = 510.000$ euro. Dus het is niet bepaald een schijntje wat onze vriend met het ene talent krijgt toevertrouwd. Het is echt een fabeltje dat deze arme stumptert maar

heel weinig krijgt en de beide anderen meer. Ieder krijgt het beheer over een behoorlijk kapitaal. Het laat zien dat de heer die naar het buitenland vertrekt een enorm vertrouwen heeft in zijn knechten. In alle drie. Het laat ook zien dat de heer niet meer van zijn knechten vraagt dan dat zij aankunnen. Ieder krijgt talenten naar wat hij aankan. De heer overvraagt z'n knechten niet, en hij onderwaardeert ze ook niet. Als de dienaar die één talent krijgt er vijf had gekregen was hij doodongelukkig geweest. Hij zou niet in staat zijn geweest om zoveel geld te beheren. En andersom zou de dienaar die vijf talenten krijgt geen voldoening hebben gehad in het werken met het ene talent. Hij zou er wel vijf aankunnen.

Nu kom je in allerlei bijbelcommentaren verschillende uitleggingen tegen wat die talenten nu eigenlijk zijn. Er worden verschillende antwoorden gegeven: het geloof, het evangelie of het woord van God, Christus zelf. Heel gangbaar is de uitleg dat de talenten onze 'talenten' zijn: onze gaven en competenties, onze begaafdheid of aanleg, de dingen waar we goed in zijn. Het is maar de vraag of dat terecht is. Door het woord 'talenten' worden we wel op dat spoor gezet. Maar ik zei het net al, het gebruikte Griekse woord (talanta) geeft eigenlijk alleen maar een geldbedrag aan.

Omdat de tekst daar geen duidelijkheid over geeft lijkt het mij het meest voor de handliggend om onder talenten gewoon alles te verstaan waarover de Here Jezus ons sinds hemelvaart het beheer heeft gegeven. Ik zeg bewust, sinds hemelvaart, want er zijn ook dingen waarover we al sinds de schepping als beheerder zijn aangesteld. Denk aan de schepping zelf, de aarde, denk aan onze bezittingen. Maar hier in de gelijkenis, worden er talenten in beheer gegeven, vanaf het moment dat de heer naar het buitenland reist. Daaruit mogen we concluderen dat er sinds de hemelvaart van onze Heer iets is geschonken aan Jezus volgelingen, dat er voorheen niet was.

Wat is dat dan? Waar we dan naar mijn mening aan moeten denken is Zijn Heilige Geest. De Heilige Geest, de derde persoon van de drie-eenheid is God zelf. Ook voor de Heilige Geest geldt dat Hij er altijd is geweest. Al bij de schepping van hemel en aarde zweefde de Geest Gods over de wateren. En natuurlijk is het ook de Heilige Geest die al in oudtestamentische tijd de bijbelschrijvers heeft aangezet tot het opschrijven van Gods woorden. En het is ook dezelfde Heilige Geest die de oudtestamentische profeten de woorden ingaf om Gods boodschap aan het volk door

te geven. En ook toen Jezus op aarde zijn bediening uitoefende deed Hij dat onder de leiding van diezelfde Geest. Bij de doop van Jezus in de Jordaan kwam de Geest op Hem. En vanaf dat moment, heeft de Geest Hem bijgestaan om zijn bijzondere taak op aarde te volbrengen. In de kracht van de Heilige Geest weerstond Jezus de verzoeken in de woestijn. In de synagoge van Nazareth las Jezus de woorden van Jesaja voor: de Geest des HEREN is op mij. En die woorden betrok Hij op zichzelf. De Geest heeft Jezus bijgestaan om Gods woord te verkondigen, wonderen te verrichten, maar ook om het lijden te doorstaan.

Maar diezelfde Geest, die eeuwige Geest, die in de oudtestamentische tijd al werkzaam was, en Die op zo bijzondere wijze in Jezus werkzaam was, is sinds Pinksteren uitgegoten op de gemeente van Jezus Christus. Het water dat vroeger druppelgewijs naar beneden kwam, wordt nu als het ware als een bak uitgegoten op aarde. Iedereen die Jezus Christus aanvaardt als Verlosser en Heer ontvangt de Geest in zijn leven en mag vanaf dan als een nieuw mens, onder de leiding van die Geest, leven totdat Jezus terugkomt. Iedere gelovige mag ervaren hoe waar de woorden van Jezus zijn die Hij uitsprak voor zijn hemelvaart: *jullie zullen kracht ontvangen wanneer de Heilige Geest over jullie komt* (Hd. 1:8). Dat woordje 'kracht' vinden we in de grondtekst van ons tekstgedeelte ook terug in dat zinnetje 'naar wat hij aankon'. Vs. 15: *Aan de een gaf hij vijf talent, aan de ander, twee en aan nog een ander één, ieder naar wat hij aankon*. Letterlijk dus, ieder naar zijn kracht.

De dienaren die vijf en twee talenten hadden gekregen gingen beiden meteen op weg om handel te drijven. Het werkwoord 'handelen' betekent gewoon 'doen'. Zo kennen we ook het bijbelboek 'handelingen van de apostelingen' waarin beschreven staat wat de apostelen hebben gedaan. De dienaren gingen dus niet persé in de handel, maar ze gingen aan de slag met de talenten die ze hebben gekregen.

Toegepast op de Heilige Geest, de dienaren hebben de Heilige Geest ontvangen, ieder naar bekwaamheid, en gingen ermee aan de slag. De Geest hielp hen om Gods Woord te verstaan en toe te passen in hun leven. In hun leven werd zichtbaar wat Jezus beloofd heeft, de Geest zal u leiden naar de volle waarheid. Gods Woord werd als geestelijk voedsel genuttigd en zo mochten de beide dienaren ervaren dat ze geestelijk groeiden. En die geestelijke groei werd zichtbaar in het afleggen van het oude leven en het aandoen van het nieuwe leven. Door de Heilige Geest in je leven ruimte te geven mag er overwinning zijn over zonden in je leven. De vrucht van de

Geest waar Gal. 5:22 over spreekt begint te groeien. Liefde, blijdschap, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing. En natuurlijk heeft een leven onder leiding van de Geest ook te maken met geestelijke bekwaamheden:gaven. Door betrokken te zijn bij het werk in Gods Koninkrijk en je in te spannen voor de gemeente van Christus komen er als vanzelf bekwaamheden bovendrijven. De één dit, de ander dat. Heel verschillende gaven, maar wel gaven die ingezet mogen worden voor de ander. Gaven zijn genadegaven, die je ontvangen hebt om te gebruiken voor de opbouw van de gemeente, tot welzijn van anderen. Om te dienen, om Christus te verheerlijken en niet voor je eigen eer. En je begrijpt dat deze beide dienaren een prachtig getuigenis afgaven naar de wereld om hen heen. Er kwamen mensen tot geloof, omdat ze in hun levens zagen dat een leven met Jezus levensveranderend is, een leven in vrijheid, een leven in liefde, een leven dat perspectief geeft. In de levens van deze beide dienaren is zichtbaar geworden waar een gelovige vandaan komt, waar hij voor leeft en waar hij naar toe gaat.

Antwoorden op de grootste levensvragen van een mens!

Zo waren de eerste en tweede dienaar bezig. Ieder naar de kracht en de bekwaamheid die hij van de Geest ontvangen had.

En nummer drie? Ook hij had een talent gekregen. Geen kinderachtig bedrag. Ik zei het al, in onze tijd ruim 500.000 euro. En wat doet hij ermee. Hij stopt het in de grond. Nu is het goed om te realiseren dat in de grond stoppen in die tijd niet gek was. Zo stelde men wel vaker zijn bezit veilig als men op reis ging. Zo gebeurde dat in ons land vroeger ook. Vandaar dat het nog steeds voorkomt dat een archeoloog of een toevallige graver oude munten vindt in onze Nederlandse bodem. De luisteraars van de Here Jezus zullen het zonder meer als schokkend ervaren hebben, dat deze man als lui en slecht werd neergezet in deze gelijkenis. Zo slecht is het toch niet om je geld veilig te stellen. Maar bij de talenten die Jezus geeft – de Heilige Geest die we hebben mogen ontvangen – is dat anders. Jezus vertrouwt ons zijn Geest niet toe om er als het ware boven op te gaan zitten. Het levende water moet stromen. Water dat stilstaat gaat rotten, bederft.

Als de heer na lange tijd terugkomt komen de dienaren één voor één naderbij.

Tussen twee haakjes, zo gek is het niet dat de wederkomst al een poosje op zich laat wachten. Jezus zegt hier zelf dat het een lange tijd zal zijn. En de heer doet navraag hoe de knechten zijn omgegaan met wat hen is toevertrouwd. Hij die vijf talenten

heeft ontvangen, heeft vijf talenten winst gemaakt. Hij die twee talenten heeft ontvangen heeft twee talenten winst gemaakt. Wat de Heer er in gestopt heeft, is eruit gekomen. Met liefde hebben zij hun Heer gediend. En we zien dat de heer beloond wat hij zelf heeft gegeven. Ziet u dat God een gevende God is. Het is Zijn Geest die Hij geeft, de vrucht die we dragen is wat Zijn Geest in ons uitwerkt en niet ons eigen werk, en we zien nu dat datgene wat Hij zelf in ons uitwerkt ook nog eens beloond wordt. De gelijkenis van de talenten is veel meer een oproep om tot Gods eer te leven dan een appèl om de handen uit de mouwen te steken.

En dat komt de derde knecht. Ook hij heeft naar draagkracht één talent ontvangen. Maar het heeft niets veranderd aan z'n leven. Eigenlijk geeft hij er blijk van dat hij helemaal niet heeft gesnapt wie z'n heer werkelijk is. Hij noemt hem streng, een heer die maait waar niet gezaaid is. Uit angst heeft hij het talent begraven.

Angst is een slechte raadgever. Angst is ook een slecht motief om God te dienen.

Johannes schrijft in 1 Joh. 4:18 het volgende:

De liefde laat geen ruimte voor angst; volmaakte liefde sluit angst uit, want angst veronderstelt straf. In iemand die angst kent, is de liefde geen werkelijkheid geworden.

De heer noemt de knecht lui. Hij had zoveel ontvangen, waarmee hij aan de slag had kunnen gaan. Maar z'n heer was het hem niet waard om ook maar iets voor te doen. De heer had zo graag door hem heen willen werken. Hij had door hem heen zichtbaar willen maken wie hij echt is, maar de knecht had het zelf niet begrepen, of hij wilde het niet begrijpen, laat staan dat hij iets had laten zien in zijn leven.

Drie gelijkenissen: de eerste gelijkenis ging over een knecht die helemaal niet rekende met de terugkomst van z'n heer. Hij leefde maar raak. De tweede gelijkenis over vijf domme bruidsmeisjes, die geen voorbereidingen troffen op het feit dat de komst van de bruidegom nog wel kon uitblijven. En deze derde gelijkenis, die ons vertelt dat de beste manier om de Heer terug te verwachten is, om te leven onder de leiding van de Geest. Mee bouwen aan Gods Koninkrijk, je inzetten voor de gemeente, om samen met je broers en zussen te laten zien in deze wereld dat de heer niet streng is, maar gevend. Hij gaf zichzelf. Hij liet zich aan een vervloekte paal spijkeren om voor ons de toegang te verzekeren. Die gevende Heer, wil graag dat zijn gevende karakter ook in ons zichtbaar wordt. Dat is je talenten gebruiken. Niet om je redding te verwerven, maar om je redding zichtbaar te maken. Wie dat doet,

mag er zeker van zijn dat hij of zij diezelfde woorden mag horen die de eerste twee knechten te horen kregen: Voortreffelijk. Je bent een goede en betrouwbare dienaar. Omdat je betrouwbaar was in het beheer van een klein bedrag, zal ik je over veel meer aanstellen. Wees welkom bij het feestmaal van je heer.

AMEN

November 2014

G.P. Hartkamp

Wapenveld